

Etične dileme in druge stiske strokovnjakov v službah pomoči

Odnos etike in supervizije: etično odločanje v procesu supervizije

MAJA DRAŽIĆ, Educard
znaja77@hotmail.com

● **Povzetek:** Etika je neizogiben (nujen) del vsake profesionalne prakse in teorije, še posebno če gre za poklice pomoči. Zato je nujno, da se pri superviziji praks pomoči srečujemo z vprašanji etike v praksi, kakor tudi s teorijo etike. Če je naše izhodišče, da je supervizija proces, ki spodbuja supervizante, da se učijo iz lastnih izkušenj, je neizogibno, da se učijo tudi razmišljanja o etiki, ki je del njihove delovne prakse. Refleksije delovnih izkušenj implicitno vsebujejo razmišljanja o etiki posamezne stroke in o načinih etičnega odločanja v sami praksi. Ozaveščanje načinov etičnega odločanja v praksi je osebni proces profesionalizacije in izboljševanja kakovosti praktičnega dela.

S prispevkom želim spodbuditi razmišljanja o načinih etičnega odločanja v praksi poklicev pomoči ter razmišljanja o vprašanju, ali je lahko supervizija področje, znotraj katerega poklici pomoči ozaveščajo in izboljšujejo procese etičnega odločanja svoje vsakodnevne delovne prakse.

V nadaljevanju bom predstavila modele etičnega odločanja v poklicih pomoči, ki so sorodni procesom v superviziji, ki izboljšujejo kakovost dela oz. integracijo našega praktičnega profesionalnega delovanja s procesom vseživljenjskega učenja.

Ključne besede: etika, supervizija, izkustveno učenje, etična načela, etično odločanje.

Ethics and supervision: taking ethical decisions in the process of supervision

● **Abstract:** Ethics is an indispensable part of each professional practice and theory, especially if one has professions which offer help in mind. That is why it is essential that the supervision of the methods of professional help is about both the ethics as well as the theory. If our starting-point is the fact that the supervision is a process which encourages people involved to learn from their own experience, then it is inevitable to learn to consider the ethics which is a part of their everyday practice. The reflexion upon working experience implicitly contains the consideration of ethics of a certain profession and its ethical action in practice. Awareness about ethical practice is a personal process of becoming professional on one hand and a process of improving the quality of practice on the other hand.

With the help of the article I would like to encourage the consideration of ethical decision taking in practice (in professions which offer help) as well as to set a question about supervision as a process where these professions would be able to raise awareness about their ethical decision taking in their everyday practice.

Furthermore, I would like to present some ethical decision taking models (in the professions which offer help) similar to supervision. They are about improving the quality of work as well as about the integration of our professional practice with the process of lifelong learning.

Key words: ethics, supervision, learning from experience, ethical principles, ethical decision taking

Odnos etike in supervizije

V t. i. obdobju sociologizacije supervizije, ki ga lahko časovno umestimo v obdobje petdesetih in šestdesetih let 20. stoletja, dobiva učenje v ameriški tradiciji supervizije osrednjo vlogo v tem procesu. Poudarek je na procesu sprememb, ki nastajajo z učenjem, saj se uveljavlja merjenje učinkovitosti supervizijskih metod glede na to, v kakšni meri omogočajo proces učenja (Hester, 1950, po Ajdukvič in Cajvert, 2004).

Če začnemo z izobraževalno-razvojnimi modeli supervizije (Kobolt, Žorga, 2000) in upoštevamo edukativno funkcijo, ki je značilna za ta model, se vsekakor srečamo z izkustvenim učenjem. Znanje, ki ga gradimo z izkustvenim učenjem, se nanaša na elaboracijo izkušenj iz delovne prakse, supervizija pa je proces, ki omogoča supervizantom, da se učijo refleksije teh izkušenj in da jih postavljajo v okvire predhodno pridobljenih teoretskih formalnih znanj.

Proces učenja v superviziji ponuja možnosti pridobivanja metod, ki omogočajo elaboriranje in reflektiranje vsakodnevnih delovnih okoliščin, kar neposredno vpliva na dvig kakovosti dela.

Če izhajamo iz predpostavke, da je supervizija krožni proces, v katerem supervizant razvija svojo profesionalno identiteto s pomočjo raziskovanja in reflektiranja osebnih delovnih izkušenj z namenom, da oblikuje osebni pristop v poklicni praksi, lahko enako definiramo pojem etično razmišljanje, kot pravi Hanenkamp (1994, po Hvala, 2003).

Ta avtor primerja etiko in supervizijo ter poudarja, da je supervizija razmišljanje o učenju, etika pa je razmiš-

ljanje o tistem, kar počnemo, in o tem, ali je to, kar počnemo, prav ali ne.

Avtorica Arnold Milošević (1999) verjame, da je etika v superviziji nov pogled na profesionalno etiko, saj vsebuje etike vseh poklicev pomoči in skupne značilnosti odnosa v procesih zagotavljanja pomoči.

Arnold Milošević (1999) se sprašuje, ali gremo v smeri uporabe in upoštevanja vseh etičnih kodeksov različni strok na višji kakovostni ravni oz. ali obstaja specifična etika supervizije. Če supervizijo izvajamo v določeni ustanovi oz. ta zajema določeno stroko, je razumljivo, da bo supervizor moral poznati etične kodekse te ustanove, kot tudi pravila, zakone in zakonodajne dejavnike te stroke, saj neposredna pomoč strokovnjaku pomeni tudi pomoč samemu uporabniku.

Munson (2002) poudarja, da v superviziji poznamo dve obliki etike: etične dileme in poklicne vrednote supervizantov, ki jih usmerja supervizor, ter etičnost pri supervizijskem delu.

Zastavlja se mi vprašanje, v kakšni meri in kako proces učenja v superviziji neposredno uči supervizante etičnega razmišljanja in etičnega odločanja v vsakodnevni delovni praksi.

V superviziji poznamo dve obliki etike: etične dileme in poklicne vrednote supervizantov, ki jih usmerja supervizor, ter etičnost pri supervizijskem delu.

Etično odločanje: pristop integrirane psihologije in filozofije

Fine in Urlich (1988; po Carroll, 2001, str. 149) sta razvila integriran pristop psihologije in filozofije pri etičnem odločanju. Izhajajoč iz predpostavke, da etika zgodovinsko izhaja iz filozofije, sta avtorja razvila model odločanja v štirih fazah: etične teorije, etična načela, etični kodeksi in etične odločitve.

Etične teorije podpirajo oblikovanje etičnih načel, njihove korenine pa izhajajo iz filozofije morale s konca 19. in začetka 20. stoletja. Etične teorije so del različnih filozofskih teorij, v katerih lahko prepoznamo več šol (Page, Wosket, 2001). Na splošno je namen etičnih teorij, da nam pomagajo izoblikovati načine, kako mi morali delovati oz. se odločiti o tem, ali je nekaj dobro ali slabo. Pomembno je omeniti dve različni šoli, ki imata vpliv na proces etičnega odločanja. Kant (po Ajdukvić, Cajvert, 2004) je razvil šolo t. i. kategoričnega imperativa, ki temelji na ideji dolžnosti in poudarja motivacijo za naše delovanje, ne glede na pričakovane posledice. Tipičen imperativ te šole je, da je treba vedno izpolniti obljubo, tudi če sebe ali drugega s tem spravljamo v nevarnost. Laganje je po Kantu vedno nemoralno, saj meni, da so nepredvidene posledice zunaj nadzora in ne morejo imeti ključnega pomena za moralnost.

Druga šola mišljenja se ukvarja z vprašanjem, ali so dejanja dobra ali slaba, glede na njihove predvidene posledice. Pettit (1993, po Page, Wosket, 2001) je predstavnik te šole, ki ima t. i. posledični pristop, po katerem dejanje sodimo kot dobro ali slabo glede na posledice, ki mu sledijo. Ta pristop upošteva tudi posledice, ki so implicitne oz. skrite znotraj dejanja.

Obstoj različnih smeri etičnih teorij nam pomaga razumeti, zakaj ljudje včasih tako različno ocenjujejo določene etične okoliščine, probleme oz. dileme. Obstajajo etične dileme, ki jih ne moremo rešiti, če ne poznamo posamezne etične teorije.

Etična načela so prevzeta iz etičnih teorij in so temelj vseh etičnih vprašanj in razprav (Ajdukvić, Cajvert, 2004). Niso absolutna, saj so odprta za razprave in razlage, ki jih različni teoretiki iz različnih smeri interpretirajo zelo različno. Bond (2000) npr. meni, da je v etiki svetovanja najbolj koristen pristop šestih etičnih načel, ki je splošno sprejet v literaturi. Po njem avtorji razvijajo in razpravljajo o etičnih vprašanjih po načelih (prirejeno po *Ethical Framework for Good Prac-*

tice in Counselling and Psychotherapy, The British Association for Counselling and Psychotherapy (BACP, 2002)), kot so:

- **avtonomija:** po tem načelu bi v superviziji morali težiti k maksimalni možnosti izbire (izbirnosti) za vse udeležence, saj je sama udeležba v superviziji tudi prostovoljna;
- **dobronamernost:** supervizija bi na prvem mestu morala biti v korist supervizantu, posredno tudi njegovim strankam ter samemu supervizorju. Po tem načelu bi supervizorji morali ves čas spremljati koristnost procesa supervizije za supervizanta ter za samega sebe;
- **nezlonamernost:** to načelo nas usmerja v samo bistvo etičnega pristopa v superviziji: cilj supervizorja je, da nikogar ne prizadene;
- **pravičnost:** dovolj pozornosti je treba etičnim vprašanjem, da ne pride do položajev, ki bi bili posledica razlike v moči med supervizorjem in supervizantom;
- **lojalnost:** je primarno spoštovanje supervizijske pogodbe oz. pravil, dogovorjenih med vsemi udeleženci supervizije;
- **osebni interes:** supervizorji bi morali spodbujati lastna znanja po principu vseživljenjskega učenja ter se udeleževati supervizij in drugih skupin za osebno rast, kot so metasupervizije, intervizije itd.

Če ne bi razumeli etičnih načel, so kodeksi v praksi nesmiselni, saj so le niz pravil, katere spoštujemo le zato, ker obstaja neka profesionalna zahteva.

Včasih se zgodi, da supervizor mora svetovati supervizantom v zvezi z etičnimi dilemami, ki se pojavljajo v delovni praksi. V takšnih primerih etična načela lahko postanejo dejavniki globljšega premišljevanja in refleksije, spodbujevalci učenja, ki gredo naprej, čez togo spoštovanje pravil določene stroke (Page, Wosket, 2001).

Vsaka institucija oz. stroka - odvisno od modela in same institucije - namenja različno pozornost in pomembnost posameznemu načelu; različne stroke imajo različen odnos do strank, obstajajo pa tudi različni organizacijski etosi znotraj določenih institucij.

Etični kodeksi so pravila, ki izhajajo iz etičnih načel in pomenijo specifična pravila in standarde, po katerih določena stroka gradi svoje profesionalno in znanstveno delo, hkrati pa omogoča zaščito uporabnikom. Etični kodeksi se bolj kot pravila razlikujejo glede na poklic, organizacijo in državo ter pomenijo okvire, znotraj katerih je treba delovati ter interpretirati etična načela (Ajdukvić, Cajvert, 2004).

Etične odločitve nastajajo v zadnji fazi reševanja etičnih dilem z uporabo vseh spoznanj etičnih teorij, načel in kodeksov ter z reflektiranjem o določenem etič-

Če ne bi razumeli etičnih načel, so kodeksi v praksi nesmiselni, saj so le niz pravil, katere spoštujemo le zato, ker obstaja neka profesionalna zahteva.

nem problemu. Ko se odločimo o nekem etičnem vprašanju, to ne pomeni, da se bomo enako odločali tudi v prihodnje. Vsakokratne okoliščine so edinstvene in vsako je treba kot takšno tudi opazovati (Ajdukovič, Cajvert, 2004).

Izgradnja etike v superviziji je socialni proces, ki nastaja iz različnih virov, iz katerih ustvarjamo lastne etične uvide. Na podlagi številnih raziskav in spoznanj iz edukacijskih treningov za supervizorje Bond (2000) ugotavlja, da supervizanti najbolj pogosto izbirajo šest različnih virov etičnih spoznanj, ki jih uporabljajo za reševanje etičnih dilem oz. problemov, in sicer so to osebna etika, etika terapevtskega modela, etika institucije (organizacije), poklicni kodeks, filozofija morale in pravo. Odnos med temi viri je sistemski, glede na to, da poleg medsebojnega vpliva vsak vir vpliva tudi na etiko v superviziji in svetovanju.

Etično odločanje

Najprej moramo v procesu etičnega odločanja upoštevati dejstvo, da ne obstajajo enake okoliščine in univerzalne rešitve problemov, ki jih lahko preslikamo iz ene okoliščine na drugo, še posebno če opazujemo določeno okoliščino po načelu sistema (Bond, 2000). V nadaljevanju bom predstavila dva modela etičnega odločanja z namenom poudarka na podobnosti med procesi etičnega odločanja in procesi reševanja problemov v superviziji. Ravno iz teh podobnosti izhaja teza, da se supervizanti v procesu supervizije učijo implicitno etično odločati in razmišljati o etičnih dilemah oz. problemih.

Bond (2000) meni, da je vedno koristno sistemsko pristopiti k določeni etični dilemi oz. problemu. Problem je vedno del širšega sistema in če razmišljamo o delih tega sistema ter o načinih, kako podsistemi vplivajo eni na druge ter na sistem kot celoto, lahko bolj jasno vidimo in razložimo, kaj kam spada.

Bond (2000, str. 223) v svoji knjigi predstavlja proces reševanja etičnih dilem v šestih korakih, ki ga je razvil iz modela etičnega reševanja problemov, ki izvira iz ameriške literature (Paradise in Siegelwaks, 1982; Austin idr., 1990). Težnja tega procesa je, da služi kot temeljni okvir v etičnem reševanju problema in nas spodbudi, da upoštevamo čim širšo paleto možnosti pri etičnem odločanju.

Problem je vedno del širšega sistema in če razmišljamo o delih tega sistema ter o načinih, kako podsistemi vplivajo eni na druge ter na sistem kot celoto, lahko bolj jasno vidimo in razložimo, kaj kam spada.

Bondov proces rešavanja etičnih dilem je sestavljen iz šestih korakov (Bond, 2000).

1. *Kratek opis problema ali dileme.* Zmanjšuje zmedo glede samega problema, ki občasno izgine, saj se razjasni sam. Opis nam pomaga, da bolj jasno ugotovimo, kako rešiti problem, glede na to, da smo ga najprej opisali in jasno opredelili.
2. *Za kakšno dilemo gre?* To je temeljno vprašanje, ki pojasnjuje tudi največje etične dileme v svetovanju. V bistvu je pomembno vedno izhajati iz načela, da je supervizor odgovoren za metode dela, ki jih uporablja, supervizant pa za izid supervizije. V vsakem primeru je to dober začetek, da se zavarujemo z jasnimi mejami odgovornosti med stranko in strokovnjakom.
3. *Celotna slika.* Če smo najprej potrdili, da je problem strankin, ji nato lahko pomagamo, da se odloči samostojno.
4. *Upoštevati vsa obstoječa načela in smernice.* Cilj tega koraka je, da se bolj zavedamo mogočih načinov reševanja etične dileme. Na tej stopnji se moramo informirati o zakonitih dejstvih, povezanih z etično dilemo, ki jo rešujemo. Če nimamo dovolj zakonskih smernic ali se nimamo možnosti posvetovati s strokovnjakom, se bomo ravnali po načelu šestih splošnih etičnih načel, ki smo jih navedli prej.
5. *Identifikacija mogočega razvoja akcij.* Z metodo možganske nevihte bomo razmislili o vseh mogočih smereh razvoje okoliščin oz. o vseh mogočih akcijah, ki bi jih lahko sprožili, da bi rešili dilemo. Bond spomni, da ne smemo izpustiti tistih akcij, ki se nam na prvi pogled zdijo neumestne, saj se včasih prav v njih skriva napoved neke popolnoma nove in izvirne rešitve.
6. *Izbor najboljšega mogočega razvoja akcij.* American Association for Counselling and Development (po Bond, 2000, Holly A. Stadler, 1986a, 1986b) predlaga tri teste, s pomočjo katerih lahko preverjamo akcijo, ki smo jo izbrali, da bi rešili dilemo:
 - princip univerzalnosti (Ali bi takšno izbiro priporočal drugim? Ali bi obsojal takšno izbiro, če bi jo izbral nekdo drugi?);
 - princip publicitete (Ali lahko utemeljim svojo izbiro drugim supervizorjem? Ali bi želel, da o moji izbiri razpravljajo javno?);
 - princip pravičnosti (Ali bi enako izbral tudi za druge stranke v enakih okoliščinah? Ali bi ravnal enako, če bi bila stranka znana osebnost?).

Cilj tega koraka je, da se ozavestijo vse posledice izbora dejanj, ki jih bomo storili, da bi rešili etični problem.

Bond (2000) svetuje, da po realizaciji etične odločitve opravimo evalvacijo, saj ravno iz procesa evalvacije lahko ugotovimo, ali je odločitev dobra ali slaba; lahko ugotovimo tudi, kako smo se odločali, in ozavestimo celoten proces odločanja.

Caroll (2001) meni, da samo podajanje informacij o etiki med študijem ni dovolj, saj študenti ne bodo imeli dovolj instrumentov, da bi se odločali etično, ko se bodo srečali z etičnimi dilemami v praksi. Zato je treba študente izobraževati o etičnem odločanju, ki temelji na različnih tehnikah in metodah. Caroll (2001) predlaga nekoliko drugačen model etičnega odločanja od Bondovega, ki je sestavljen iz štirih faz:

1. *oblikovanje etične senzibilitete*: ta stopnja pomeni raziskovanje in prikaz primerov, identifikacijo etičnih problemov, informiranje o relevantnih etičnih kodeksih, evalvacijo etičnih teorij in modelov, raziskovanje stopnje razvoja morale in kako ta vpliva na etično odločanje;
2. *formuliranje moralnega poteka dogajanj*:
 - identifikacija etične dileme ali problema (Kateri so parametri okoliščin? Ali gre za strankino ali supervizorjevo težavo? Za kateri tip konflikta gre in s kom smo v konfliktu? Kateri tip moralnih, seksualnih, religijskih in podobnih načel je razviden v problemu?);
 - identifikacija potencialnih problemov (Kaj je najhujše, kar se lahko zgodi? Kaj se lahko zgodi, če ne ukrepamo? Katere so implikacije oz. posledice problema?);
 - revizija relevantnih etičnih smernic in načel (Ali so obstoječi kodeksi, načela in zakoni bistvenega pomena za reševanje problema? Katere dodatne informacije potrebujemo za reševanje problema?);
 - konzultacija (konzultiramo se s supervizorjem, s kolegi, s konzultanti, z odvetniki idr.);
 - upoštevati je treba mogoče in verjetne razvoje akcije, ki jo sprožamo (Katere so alternative?);
 - naštetih je treba posledice različnih odločitev, ki jih lahko sprejmemo (Katere so posledice za uporabnika, katere pa za supervizorja?);
 - odločiti se za najboljši razvoj akcije, ki ga bomo sprožili za reševanje problema (Ali bi to rešitev priporočal drugim supervizorjem v podobnih okoliščinah? Ali bi takšno obnašanje obsojal tudi pri drugih? Ali bi moral zagovarjati odločitev, če bi prišla v javnost? Ali bi druge uporabnike v istih okoliščinah obravnaval enako?);
 - *implementacija etične odločitve*. V tej fazi se bomo posvetili vprašanju, katere korake moramo sprožiti, da bi se sprejeta odločitev začela uveljavljati, koga je treba vključiti in komu kaj povedati, kakšno podporo je treba zagotoviti, da bi se odločitev začela uveljavljati in da bi bile sprejete posledice odločitve;
 - *živeti z dvoumnostmi, ki izhajajo iz uveljavljanja etične odločitve*. Celotako, ko sprejmemo etič-

Supervizija nas uči sistemsko problematizirati oziroma razmišljati in reflektirati o določenih okoliščinah oz. o primeru, pomaga nam graditi lastno poklicno identiteto in oblikovati lasten pristop k delu.

no odločitev in se ta začne uveljavljati, se bo pojavilo vprašanje, ali smo naredili pravilno oz. ali bi lahko naredili bolje.

Ves proces nam omogoča, da ozavestimo vse mogoče posledice odločitev, ki smo jih sprejeli, da bi rešili problem, kar nam bo zagotovo pomagalo v sprejemanju dvoumnosti sprejete odločitve.

Ta dva modela lahko pomagata supervizorjem, da dopolnijo zbirko instrumentov za reševanje supervizijskih problemov, kakor tudi za reševanje morebitnih etičnih dilem supervizanta.

Sklep

Na splošno je znan problem povezovanja prakse in teorije, ko gre za poklice pomoči. Menim, da supervizija s svojo edukativno funkcijo postaja instrument, ki veliko prispeva k povezovanju teorije in prakse na področju poklicev pomoči. To je še posebno pomembno za mlade, šele diplomirane strokovnjake, ki nimajo dovolj delovnih izkušenj, saj jim je težje svojo izkušnjo postaviti v teoretske okvire, ki so jih pridobili med študijem. Supervizija bi morala strokovnjakom pomagati iskati načine za graditev svojega osebnega pristopa v delu.

Supervizija nas uči sistemsko problematizirati oziroma razmišljati in reflektirati o določenih okoliščinah oz. o primeru, pomaga nam graditi lastno poklicno identiteto in oblikovati lasten pristop k delu. Menim, da so procesi in principi učenja v superviziji sestavni del procesov sprejemanja etičnih odločitev ter da ozaveščanje teh principov in procesov precej pripomore rasti kakovosti dela.

Zato verjamem, da je supervizija med drugim tudi področje, na katerem se supervizanti lahko učijo etično razmišljati in ozaveščati proces sprejemanja etičnih odločitev, s katerim se vsakodnevno srečujejo pri svojem delu.

K temu prispeva tudi dejstvo, da so se v zadnjem času razvili različni modeli etičnega odločanja in tendenca, da se v študijske kurikule vnašajo različni predmeti z metodologijo etičnega odločanja, ki bodo študentom ponudili instrumente za etično odločanje v delovni praksi in razvijanje etičnega razmišljanja.

Ko govorimo o etiki v superviziji, ne smemo upoštevati samo specifične etike supervizije ter spoštovanja etičnih kodeksov različnih strok supervizantov, temveč je treba stopiti korak naprej in začeti razmišljati o

načinu, ki bi v okviru edukativno-razvojnega modela supervizije supervizantom s samo supervizijo omogo-

čil usvajanje modela in tehnik sprejemanja etičnih odločitev v praksi.

Prevod Tamara Malešević

Literatura

1. Ajduković, M., Cajvert, L. (2004). *Supervizija u psihosocijalnom radu*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
2. Arnold, V. M. (1999). *Supervizija - znanje za ravnanje*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
3. Berthold, H., Agelii, E., Kannergrren, B., Severinsson, E. (2000). Ethical dimensions of supervision: the supervisors' experiences. *Nursing Ethics* 7 (4), str. 350-361.
4. Bond, T. (2000). *Standards and ethics for counselling in action*. London: Sage Publications.
5. Carroll, M. (2001). *Counselling supervision: Theory, skills and practice*. London: Cassell.
6. Cohen, B. (1987). The ethics of social work supervision revisited. *Social Work*, 32 (3), str. 194-196.
7. Congress, E. P. (1992). Ethical decision making of social work supervisors. *The clinical Supervisor*, 10 (1), str. 157-169.
8. *Ethical Framework for Good Practice in Counselling and Psychotherapy*, The British Association for Counselling and Psychotherapy (BACP) (2002). http://www.bacp.co.uk/admin/structure/files/pdf/566_ethical_framework_feb2010.pdf (15. 10. 2011).
9. Hawkins, P., Shohet, R. (2006). *Supervision in the helping professions*. Berkshire: Open University Press.
10. Hvala, E. (2003). Etika v superviziji. *Socialna pedagogika* (7) 1, str. 83-104.
11. Kobolt, A., Žorga, S. (2000). *Supervizija: proces razvoja in učenja v poklicu*, Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
12. Malchiodi, C. A., Riley, S. (1996). *Supervision and related issues: a handbook for professionals*. Chicago: Magnolia Street Publishers.
13. McLeod, J. (2007). *Counselling skill*. Berkshire: Open University Press.
14. Munson, C. E. (2002). *Handbook of clinical social work supervision*. New York: Haworth Press.
15. Nelson - Jones, R. (2005). *Practical counselling and helping skills*. London: Sage Publications.
16. Page, S., Wosket, V. (2001). *Supervising the counsellor: a cyclical model*. London: Brunner - Routledge.
17. Urbanc, K. (2001). Etika i vrijednosti u socijalnom radu. *Ljetopis socijalnog rada* 8 (2), str. 153-164.